

Bijlage 1 – Een andere inleiding over bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering in Nederland

Sinds 1 februari 1994 zijn financiële instellingen verplicht om cliëntenonderzoek te doen, transacties te monitoren en vermoedens van criminaliteit te melden bij de overheid (melding van ' ongebruikelijke transacties', tegenwoordig bij FIU-Nederland).³⁷ Na 1994 is de regelgeving regelmatig gewijzigd en is de Wwft tot stand gekomen. Voorts is de reikwijdte van de Wwft sterk uitgebreid.³⁸

Nederland heeft de Wet MOT / Wid en later de Wwft ingevoerd op grond van Europese verplichtingen.

Kenmerkend voor de Wwft is het dubbele werk: alle Wwft-plichtigen die een relatie met dezelfde cliënt hebben, moeten hetzelfde cliëntenonderzoek doen. Dat maakt de Wwft een zeer kostbare wet, terwijl niet is gebleken dat het cliëntenonderzoek het beoogde effect oplevert.

Groot aantal Wwft-plichtigen met verschillend karakter

Op dit moment valt een zeer groot aantal ondernemingen onder de Wwft ('Wwft-plichtigen', door de wetgever 'instellingen' genoemd). Al deze ondernemingen moeten grote hoeveelheden persoonsgegevens inzake hun cliënten en aan de cliënten gerelateerde personen verwerken, met grote risico's voor de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen. Daarnaast is sprake van verwerking van andere vertrouwelijke gegevens, waarvoor eveneens geldt dat als die gegevens in verkeerde handen komen, er risico's zijn voor betrokkenen, organisaties of soms zelfs voor de nationale veiligheid.

Ontbrekend toezicht op gegevensverwerking

Daarbij valt op dat de Wwft-plichtigen maar voor een beperkt deel vallen onder gereuleerde ondernemingen met een vorm van integriteitstoezicht. Hoewel het in veel parlementaire stukken lijkt alsof alleen banken en andere financiële instellingen³⁹ zich aan de Wwft moeten houden, geldt de Wwft ook voor een grote groep niet-gereuleerde ondernemingen/ organisaties, die voor een belangrijk deel tot het midden- en kleinbedrijf behoren.

Dit betreft:

- safeloket aanbieders;⁴⁰
- leasemaatschappijen en andere aangewezen ondernemingen;⁴¹

³⁷ Destijds gebaseerd op de Wet melding ongebruikelijke transacties (Wet MOT) en de Wet identificatie bij dienstverlening (Wid).

³⁸ De huidige groep ondernemingen is te vinden in artikel 1a Wwft.

³⁹ Zie artikel 1a lid 2 en 3 Wwft, waarin de financiële ondernemingen worden opgesomd.

⁴⁰ Artikel 1a lid 3 sub a. Wwft.

⁴¹ Artikel 1a lid 3 sub a. Wwft, daarin wordt gesproken over ondernemingen die werkzaamheden verrichten die zijn opgenomen onder de punten 2, 3, 5, 6, 9, 10, 12 en 14 van bijlage I bij de richtlijn kapitaalvereisten.

- belastingadviseurs en administratiekantoren;
- juridisch adviseurs als zij bedrijfsmatig advies geven of bijstand verlenen op specifieke terreinen, onder meer bij vastgoedtransacties en fusie en overname;⁴²
- degenen die bedrijfsmatig een adres of postadres ter beschikking stellen (domicilieverleners);⁴³
- makelaars;⁴⁴
- handelaars (zowel verkopers als kopers) die goederen (ver)kopen als de koopprijs 10.000 euro of meer bedraagt;⁴⁵
- makelaars bij koop en verkoop van voertuigen, schepen, kunstvoorwerpen, antiquiteiten, edelstenen, edele metalen, sieraden of juwelen;⁴⁶
- handelaars (zowel verkopers als kopers) van kunstvoorwerpen als de prijs 10.000 euro of meer is⁴⁷, wat onder meer musea omvat;
- taxateurs van onroerende zaken.⁴⁸

Gereguleerde sectoren

Er zijn een aantal Wwft-plichtigen die niet tot de financiële sector behoren, waarvoor een vorm van toezicht geldt:

- beroepsmatige statutair bestuurders ('trustkantoren');⁴⁹
- accountants;⁵⁰
- advocaten en notarissen als zij bedrijfsmatig advies geven of bijstand verlenen op specifieke terreinen, onder meer bij vastgoedtransacties en fusie en overname;⁵¹
- aanbieders van wisseldiensten en bewaarportemonnees voor virtuele valuta;⁵²
- bepaalde kansspelaanbieders.⁵³

Kwaliteit gegevensverwerking

Dit betekent echter niet dat er voldoende toezicht is op de kwaliteit van de verwerking van persoonsgegevens en de naleving van de AVG. Nog riskanter wordt het als de Wwft-plichtigen in verband met de naleving gebruik maken van externe leveranciers, zoals

⁴² Zie artikel 1a lid 4 sub c. en d. Wwft. De wet geldt niet als rechtsbijstand wordt verleend, zie artikel 1a lid 5.

⁴³ Artikel 1a lid 4 sub g. Wwft.

⁴⁴ Artikel 1a lid 4 sub h. Wwft.

⁴⁵ Artikel 1a lid 4 sub i. Wwft.

⁴⁶ Artikel 1a lid 4 sub j. Wwft.

⁴⁷ Artikel 1a lid 4 sub k. Wwft.

⁴⁸ Artikel 1a lid 4 sub o. Wwft.

⁴⁹ Artikel 1a lid 4 sub f. Wwft.

⁵⁰ Artikel 1a lid 4 sub b. Wwft.

⁵¹ Zie artikel 1a lid 4 sub c. en d. Wwft. De wet geldt niet als rechtsbijstand wordt verleend, zie artikel 1a lid 5.

⁵² Zie artikel 1a lid 4 sub l. en m. Wwft. Zij dienen over een vergunning van DNB te beschikken op grond van hoofdstuk 3A van de Wwft.

⁵³ Artikel 1a lid 4 sub n. Wwft.

compliance dienstverleners, datahandelaren en IT-leveranciers. Via die externe leveranciers kunnen persoonsgegevens en andere vertrouwelijke gegevens weglekken.

Aan deze compliance dienstverleners, datahandelaren en IT-leveranciers worden geen integriteitseisen gesteld en er is onvoldoende of geen toezicht op de wijze waarop zij de persoonsgegevens en andere vertrouwelijke gegevens van de klanten van Wwft-plichtigen verwerken.

Gevolg is dat de gegevensverwerking door Wwft-plichtigen grote risico's voor burgers met zich meebrengt.

Privacy First is zeer bezorgd over datalekken en andere incidenten bij Wwft-plichtigen, bijvoorbeeld accountantskantoren en notariskantoren, die zeer veel vertrouwelijke gegevens verwerken.

One-size-fits-all

Kenmerkend voor de Wwft is dat voor alle Wwft-plichtigen dezelfde regels gelden, terwijl het systeem is ontworpen voor banken. De verschillen zijn groot.

Zo is onder andere de informatiepositie van de hiervoor beschreven niet-financiële Wwft-plichtigen onderling heel verschillend en verschilt die sterk van banken. Ook ziet niet iedereen evenveel transacties. Een aanbieder van safeloketten en een domicilieverlener zien helemaal geen transacties van hun klanten (behalve dan de transacties met henzelf). Sommige Wwft-plichtigen zien maar weinig transacties, zeker in vergelijking met betaalinstanties/banken (bijvoorbeeld juristen) of zien de transacties pas achteraf (zoals administratiekantoren en accountants).

Het kennisniveau van de verschillende soorten Wwft-plichtigen is heel verschillend, terwijl van allen hetzelfde onderzoek naar de organisatiestructuur en de uiteindelijk belanghebbende van de cliënt wordt verwacht.

Kenmerkend voor de Wwft is dat de regelgevers de verschillen tussen de soorten Wwft-plichtigen volledig negeren en het doen voorkomen dat zij hun cliënten kunnen kennen en een risicoprofiel kunnen maken aan de hand waarvan de transacties respectievelijk de zakelijke relatie kunnen worden getoetst. De juistheid van deze stelling is nog nooit onderbouwd.

Effectiviteit

Het is van algemene bekendheid dat de effectiviteit van het huidige systeem van witwasbestrijding en bestrijding van terrorismefinanciering zeer gering is. Dat komt niet alleen doordat de overheid onvoldoende capaciteit heeft om de meldingen van ongebruikelijke transacties op te volgen.

In opdracht van de Stichting Maatschappij en Veiligheid schreef een commissie van deskundigen het rapport 'Poortwachters tegen witwassen'⁵⁴, waarin wordt geconstateerd

⁵⁴ Zie <https://maatschappijveiligheid.nl/poortwachtersfunctie-banken/>, 20 juni 2022.

dat de misdaadbestedingsactiviteiten van banken zeer kostbaar zijn en weinig opleveren. De huidige transactiemonitoring door banken bij hun eigen klanten is al een financiële surveillance van burgers die zeer ingrijpend is, waarvan niet vaststaat dat deze op een juiste manier plaatsvindt; voorts zijn de activiteiten van banken zeer kostbaar en leveren hinder en overlast voor de klanten op.⁵⁵

De klanten van banken ervaren het optreden van deze financiële instellingen regelmatig als hinderlijk, soms vanwege de onkunde die uit de vragen blijkt, maar ook vanwege de wantrouwende houding en de bancaire uitvluchten (doen alsof de vragen worden gesteld vanwege de veiligheid van de klant, terwijl de bank in werkelijkheid wil weten of de klant crimineel is).

Een boekhoudster schreef in 2021:

Yvonne Krul · 1ste
Administrator / advisor

2 d ...

Het is bijna onmogelijk een bankrekening te hebben en te behouden. En de compliance afdelingen stellen de meest onbenullige en idiote vragen. Het ontbreekt hen ten enenmale aan fundamentele kennis over wet en regelgeving. Het zijn cowboys en compliance is het wilde westen.

Uitsluiting & de-risking

Een schadelijke ontwikkeling is dat de witwasbestrijding leidt tot uitsluiting van burgers en organisaties, de zogenaamde 'de-risking'. Dit fenomeen wordt veroorzaakt door de vermeende hoge witwas- en terrorismefinancieringsrisico's die bepaalde groepen klanten opleveren (waarbij ook de sanctieregelgeving en de dienstverlening aan de overheid een rol spelen).

Het de-risken is nu al pijnlijk zichtbaar, bijvoorbeeld doordat banken diensten weigeren aan mensen met de Amerikaanse nationaliteit en mensen die in de Verenigde Staten of Iran geboren zijn. Organisaties en bedrijven hebben er meer last van, zo willen veel banken geen rekeningen meer openen voor stichtingen en verenigingen en hebben bepaalde ondernemingssectoren de grootste moeite om rekeningen te openen. Inmiddels zijn er al vele berichten in de media verschenen over allerlei vormen van uitsluiting.⁵⁶

⁵⁵ De banken realiseren zich dat, zie het artikel 'Banken: hinder voor klanten door witwasaanpak verminderen', 26 september 2022, <https://www.nvb.nl/nieuws/banken-hinder-voor-klanten-door-witwasaanpak-verminderen/>. Maar ze komen met de verkeerde oplossing.

⁵⁶ Zie bijvoorbeeld:

- 'Door de jacht op terroristen en fout geld kunnen ook de brave vrijwilligers hun geld nergens kwijt', de Volkskrant 29 november 2021, <https://www.volkskrant.nl/economie/door-de-jacht-op-terroristen-en-fout-geld-kunnen-ook-de-brave-vrijwilligers-hun-geld-nergens-kwijt~b4ed7ac9/>;
- Uitsluiting van defensiebedrijven <https://www.nidv.eu/nieuws/enquete-nidv-toegang-financiele-diensten-steeds-moeilijker/>, 22 juni 2021;
- 'Rabobank sluit kleine autodealers uit vanwege risico op witwassen', FD 1 juli 2021.

Ook de Europese Banken Autoriteit (EBA) heeft gesignaleerd dat het met de-risking de spuigaten uitloopt en beloofde maatregelen⁵⁷, al zijn de effecten van die maatregelen niet te zien.

Deze uitsluitingspraktijken zijn een gevolg van de wijze waarop overheden risicoprofilering voorschrijven aan Wwft-plichtigen, waarvan de oorsprong ligt bij FATF. FATF signaleerde in hun beoordeling van Nederland, die in augustus 2022 is bekend gemaakt⁵⁸, zie onder andere pagina 125, waar wordt opgemerkt onder punt 5:

The Netherlands should consider the growing incidences of de-risking and ensure that AML obligations are not being used as a reason to exit particular sectors or groups.

FATF erkent de schade die ontstaat door de witwasbestrijding, maar menen te kunnen volstaan met ‘mitigating the unintended consequences’⁵⁹ en weigert te erkennen dat het systeem van witwasbestrijding niet juist is. Nederland volgt dezelfde redenering. Wij vinden dat het hoog tijd is dat het systeem en de gevolgen voor de burgers van Nederland ter discussie wordt gesteld.

Rechtsbescherming

Anders dan het kabinet in het de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel veronderstelt, is de rechtsbescherming van burgers op dit moment volstrekt onvoldoende.

Het is nu al gewenst dat de rechtsbescherming wordt verbeterd van iedereen die discussies of problemen met financiële instellingen en andere Wwft-plichtigen heeft over de witwasbestrijding.

-
- brandbrieven van onder andere de Beroepsvereniging Bewindvoerders WSNP (BBW), zie de reactie van Financiën, 1 juli 2021, https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z12357&did=2021D26600;
 - brandbrief Insolad, vereniging insolventierecht advocaten, aan de minister van Financiën c.s., <https://www.internetconsultatie.nl/wijzigingalgemeneleidraadwwft/reactie/168572/bestand>;
 - boze klant van DeGiro, die afscheid neemt van iedereen die geen natuurlijke persoon is, <https://www.linkedin.com/pulse/extreme-derisking-bij-degiro-dirk-de-lange/>.

⁵⁷ The EBA takes steps to address ‘de-risking’ practices, 22 maart 2022, <https://www.eba.europa.eu/eba-takes-steps-address-%E2%80%98de-risking%E2%80%99-practices>.

⁵⁸ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/08/24/mutual-evaluation-report-netherlands-2022>

⁵⁹ Zie <https://www.fatf-gafi.org/publications/financialinclusionandnpoissues/documents/unintended-consequences-project.html>.

Bijlage 2 - Hoog risico volgens DNB

IRAP-formulier

Volgens het IRAP-formulier voor trustkantoren dat in het voorjaar van 2022 door DNB bekend is gemaakt ⁶⁰ zijn dit hoog risico sectoren:

Hoog risico wegens structuur of rechtsvorm (rubriek 'Structuren*/eigenschappen doelvennootschappen')

DNB noemt:

- *Doelvennootschappen met private structuur***
- *Doelvennootschappen met kwalificatie BFI*
- *Doelvennootschappen met > 5 lagen in de structuur****
- *Doelvennootschappen dat onderdeel is van een structuur met één of meer nomineer shareholders*
- *Doelvennootschappen waarbij sprake is van een structuur met één of meer commanditaire vennootschappen dan wel buitenlandse rechtspersonen die qua eigenschappen/kenmerken vergelijkbaar zijn met een Nederlandse commanditaire vennootschap.*
- *Doelvennootschappen die kwalificeren als coöperatie/coöperatieve vereniging*
- *Doelvennootschappen die onderdeel zijn van een structuur waarin één (of meer) (Angelsaksische) trust(s) is (zijn) opgenomen*
- *Doelvennootschappen die onderdeel zijn van een structuur waarin één (of meer) stichting(en) is (zijn) opgenomen*
- *Doelvennootschappen die zelf kwalificeren als stichting*
- *Doelvennootschappen met één (of meer) buitendirecteuren die alleen/zelfstandig bevoegd is (zijn)*
- *Doelvennootschappen waarbij sprake is van back-to-back**** leningen bij de doelvennootschap en/of haar deelneming(en)*

⁶⁰ https://www.dnb.nl/media/yjinxjdp/2022-04-05_irap_vragenlijst_trustkantoren_peildatum_31-12-2021_v2022-01.xlsx,
aankondiging: <https://www.dnb.nl/nieuws-voor-de-sector/toezicht-2022/uitvraag-periodieke-rapportage-voor-trustkantoren/>.

Er hoort de volgende toelichting door DNB bij:

** Structuur: het gaat hierbij om de eigendomsstructuur en de formele zeggenschapsstructuur van de doelvennootschap, alsmede de relevante delen van de structuur van de groep waartoe de doelvennootschap behoort.*

*** Een private structuur is een structuur die (al dan niet middellijk) gehouden wordt door een of enkele natuurlijke personen, dan wel waar sprake is van feitelijke of bijzondere zeggenschap door een of enkele natuurlijke personen. Het betreft geen beursgenoteerde onderneming en geen staatsbedrijf.*

**** NB: bij het bepalen van het aantal lagen dienen zowel de lagen onder als boven de doelvennootschap in acht te worden genomen (incl. de dv).*

***** Een back-to-back lening is een kredietinstrument waarbij de kredietnemer geld of financiële instrumenten ter beschikking krijgt. De kredietverstrekker ontvangt daarvoor een zekerheid, direct of indirect, uit eigen liquide middelen van de kredietnemer bijvoorbeeld in de vorm van een deposito, garantiestelling of (in depot) ontvangen financiële waarden.*

Hoog risico algemeen (rubriek 'Doelvennootschappen algemeen')

Hier worden door DNB genoemd:

- *Doelvennootschappen gerelateerd aan vastgoed* (o.a.: projectontwikkeling, het doen van vastgoedtransacties, exploitatie van vastgoed)*
- *Doelvennootschappen waaraan ook een ander trustkantoor trustdiensten verleent*
- *Inactieve doelvennootschappen (> 1 jaar geen transactie/activiteit (anders dan instandhouding))*

Toelichting DNB:

** Hierbij gaat het om de hoofdactiviteit van de structuur waar de doelvennootschap onderdeel van is.*

Activiteiten in hoog risico sectoren

DNB geeft de volgende lijst:

- *Grondstoffen, mineralen, mijnbouw*
- *Olie, gas, energie*
- *Militaire goederen/defensie*

- *Handelaren in edelmetalen*
- *Handelaren in losse diamanten*
- *Juweliers*
- *Handelaren in kunst*
- *Veilinghuizen*
- *Handelaren en/ of handelsplatformen en/of aanbieders van bewaarportemonnees in crypto's*
- *Uitgevers van cryptotokens (uitgegeven via een Initial Coin Offering)*
- *Crowdfunding*
- *(Online) kansspelen*
- *Bouw, infrastructuur, offshore & dredging***
- *Commercieel vastgoed*
- *Coffeeshops, growshops*
- *Profsport**
- *Relaxbedrijven, prostitutie, adult industry (incl. internet)*
- *Religieuze instellingen & charitatieve instellingen (o.a. stichtingen)*
- *Transport, shipping*
- *Adviesdienstverlening, consultancy*
- *Intellectueel eigendom/patenten/royalty's*
- *Money transfer organisaties en payment service providers*
- *Farmaceutische industrie*
- *Cash intensieve sectoren (bijv. taxi branch, car wash / parking / wasserettes)*
- *Schroothandel*
- *Autohandelaren*
- *Horeca*
- *Online shops*
- *Handel in luxe / waardevolle producten (leer / bont, antiek, vee)*
- *Telecom (belwinkels etc.)*

Toelichting DNB:

** Het gaat om (o.a.) spelers, intermediairs, zaakwaarnemers, nationale en internationale bonden (zoals KNVB, FIFA, UCI en IOC), teams/clubs, en eigenaren van teams/clubs.*

*** (zee)kustgerelateerde bouw- en engineeringactiviteiten, baggeren en dreggen*

Voorbeeld compliance dienstverlener

Een compliance dienstverlener heeft een nog ruimer overzicht van 'verhoogd risico Wwft' waarin o.a. de hele landbouw, de hele e-commerce, alle kappers en alle toeristenwinkels tot hoog risico worden verklaard. Zie onderstaand recent overzicht op de website van deze dienstverlener:

Bron: <https://www.fbn.nl/wp-content/uploads/2022/06/Visueel-overzicht-branches-met-verhoogd-risico-1-juni-2022.pdf>

Bijlage 3 – Hoog risico factoren volgens Annex III bij AMLD4

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02015L0849-20210630#tocId108>

ANNEX III

The following is a non-exhaustive list of factors and types of evidence of potentially higher risk referred to in Article 18(3):

(1) Customer risk factors:

- (a) the business relationship is conducted in unusual circumstances;
- (b) customers that are resident in geographical areas of higher risk as set out in point (3);
- (c) legal persons or arrangements that are personal asset-holding vehicles;
- (d) companies that have nominee shareholders or shares in bearer form;
- (e) businesses that are cash-intensive;
- (f) the ownership structure of the company appears unusual or excessively complex given the nature of the company's business;

▼M1

(g) customer is a third country national who applies for residence rights or citizenship in the Member State in exchange of capital transfers, purchase of property or government bonds, or investment in corporate entities in that Member State.

▼B

(2) Product, service, transaction or delivery channel risk factors:

- (a) private banking;
- (b) products or transactions that might favour anonymity;

▼M1

(c) non-face-to-face business relationships or transactions, without certain safeguards, such as electronic identification means, relevant trust services as defined in Regulation (EU) No 910/2014 or any other secure, remote or electronic, identification process regulated, recognised, approved or accepted by the relevant national authorities;

▼B

(d) payment received from unknown or unassociated third parties;

(e) new products and new business practices, including new delivery mechanism, and the use of new or developing technologies for both new and pre-existing products;

▼M1

(f) transactions related to oil, arms, precious metals, tobacco products, cultural artefacts and other items of archaeological, historical, cultural and religious importance, or of rare scientific value, as well as ivory and protected species.

▼B

(3) Geographical risk factors:

- (a) without prejudice to Article 9, countries identified by credible sources, such as mutual evaluations, detailed assessment reports or published follow-up reports, as not having effective AML/CFT systems;
- (b) countries identified by credible sources as having significant levels of corruption or other criminal activity;
- (c) countries subject to sanctions, embargos or similar measures issued by, for example, the Union or the United Nations;
- (d) countries providing funding or support for terrorist activities, or that have designated terrorist organisations operating within their country.